

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 900 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahridinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umida	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo'llari	435
Olimov Abror Axadjon o'g'li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning "yashil" marketing mexanizmi	443
To'rayev Shohrux Halimovich	
O'zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo'llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo'yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O'zbekiston va dunyo bo'yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog'ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo'llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko'rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O'rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o'zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta'minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O'zbekistonda an'anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G'olibjon Toshtemir o'g'li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O'zbekiston respublikasi budjet jarayonida budjetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug'bek o'g'li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o'sishga ta'siri.....	528
Qo'shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o'g'li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovxunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxiroyva	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddin Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakllantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	

QURILISH KORXONALARIDA INVESTISIYALARNI BOSHQARISHNING XORIJIY TAJRIBALARI VA ULARNI MAMLAKATIMIZDA FOYDALANISH YO‘LLARI

Karimov Inomjon Ortikbaevich

ORCID: 0000-0002-9093-5218

Toshkent arxitektura-qurilish universiteti,

“Iqtisodiyot va ko‘chmas mulk” kafedrası dosenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada qurilish korxonalarida investisiyalarni boshqarish bo'yicha AQSh, Germaniya, Yaponiya kabi rivojlangan davlatlarning samarali tajribalari tahlil qilingan. Xorijiy amaliyotda investisiya loyihalarini tanlash, risklarni boshqarish, samaradorlikni baholash hamda axborot texnologiyalaridan foydalanishga katta e'tibor qaratilgan. Shu asosda, O'zbekistonda qurilish sohasida investisiyalarni samarali boshqarishda xorij tajribalarini joriy etishning ustuvor yo'nalishlari va amaliy takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: investisiya boshqaruvi, qurilish korxonasi, xorij tajribasi, investisiya loyihasi, samaradorlik, tavakkalchilik.

Abstract: This article analyzes the effective investment management practices in construction companies of developed countries such as the USA, Germany, and Japan. Foreign experience highlights the importance of project selection, risk management, efficiency evaluation, and the use of information technologies. Based on this analysis, the paper proposes priority directions and practical recommendations for applying international investment management practices in Uzbekistan's construction sector.

Key words: investment management, construction company, foreign experience, investment project, efficiency, risk.

Аннотация: В данной статье рассматривается опыт эффективного управления инвестициями в строительных компаниях развитых стран, таких как США, Германия и Япония. Особое внимание в зарубежной практике уделяется отбору инвестиционных проектов, управлению рисками, оценке эффективности и применению информационных технологий. На основе анализа зарубежного опыта предложены приоритетные направления и практические рекомендации по внедрению эффективного управления инвестициями в строительной отрасли Узбекистана.

Ключевые слова: управление инвестициями, строительная компания, зарубежный опыт, инвестиционный проект, эффективность, риски.

KIRISH

Qurilish tarmog'i iqtisodiy rivojlanishda muhim o'rin tutib, mamlakatlarning ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyotiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Bu sohaga etakchi investisiyalarni jalb qilish va ularni samarali boshqarish iqtisodiyotning mustahkamlanishini, yangi ish o'rinlarini yaratishni va infratuzilmani rivojlantirishni ta'minlaydi. Shuningdek, qurilish tarmog'idagi investisiyalarni boshqarish davlatning iqtisodiy siyosati, moliyaviy-huquqiy tizimi va investisiya muhitiga bog'liq.

Bugungi kunda qurilish korxonalarida investisiyalarni boshqarish masalasi o'z dolzarbligini yo'qotgan emas. O'zbekistonda qurilish tarmog'ida samarali investisiya boshqaruvi uchun bir qator islohotlar amalga oshirilgan bo'lsada, bu sohada muammolar mavjud. Mazkur muammolarning echimini izlashda xorijiy tajribalar muhim ahamiyatga ega. Har bir davlatning iqtisodiy sharoitlari, siyosiy tizimi va moliyaviy imkoniyatlari o'zining investisiyalarni boshqarish usullariga ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, xorijiy tajribalardan foydalanish O'zbekistondagi qurilish korxonalarini rivojlantirish va investisiyalarni samarali boshqarish uchun muhim ishonarli yo'nalish hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodiyotga investisiyalarni jalb etish va ulardan samarali foydalanishning nazariy jihatlarini qator olimlar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, xorij olimlaridan J.M.Keyns, A.Marshall, P.Samuelson, V.M.Fridman, K.R.Makdonald, A.I.Dedikov, G.Naydenov va boshqalar investisiyalar va ularning samaradorligi to'g'risidagi nazariy konsepsiyalar ishlab chiqqanlar. O'zbekiston iqtisodiyotiga investisiyalarni jalb etish masalalari S.S.G'ulomov, A.V.Vaxabov, D.G'ozibekov, N.X.Xaydarov, Sh.G.Yuldoshev va boshqalarning ilmiy ishlarida tadqiq etilgan. Bu ishlarda asosan xorijiy investisiyalarni jalb etishni kuchaytirishning nazariy jihatlarini, bu jarayondagi moliyaviy-soliq munosabatlari yoritilgan. O'zbekiston iqtisodiyotining hududiy rivojlanishini tartibga solish masalalari Sh.B. Imomovning ilmiy ishlarida ko'rib chiqilgan.

TADQIQOT METODOLGIYASI

Maqolada muallif tomonidan ilmiy abstraksiyalash, analiz, sintez, induksiya, deduksiya usullaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Investisiyalarni boshqarish – bu qurilish tarmog'ining barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim omillardan biri bo'lib, xorijiy tajribalarni o'rganish va ularni mamlakatimiz sharoitiga moslashtirish iqtisodiy o'sishga katta hissa qo'shadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi "2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-sonli farmonining 26-maqсадida "Mamlakatda investisiya muhitini yanada yaxshilash va uning jozibadorligini oshirish, kelgusi besh yilda 120 milliard AQSh dollari, jumladan 70 milliard dollar xorijiy investisiyalarni jalb etish choralari ko'rish" degan maqsadlar belgilangan. Buni amalga oshirishda «pastdan-yuqoriga» tamoyili asosida yangi boshqaruv tizimini joriy etish orqali investorlar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish, ularning manfaatlarini himoya qilish va samarali ishlashini ta'minlash nazarda tutiladi. Shuningdek, xorijiy tajribalardan foydalanib, ularni O'zbekistondagi qurilish korxonalariga moslashtirish orqali, investisiyalarni boshqarishning samaradorligini oshirish mumkin. Bu joriy tizimning muvaffaqiyatli ishlashiga hamda mamlakatning investisiya potensialini maksimal darajada rivojlantirishga xizmat qiladi.¹

Rivojlangan mamlakatlarda investision davr o'rtacha 10 yildan oshmaydi. Sanoat investision loyihasini (birinchi fazasini) realizatsiya qilishning o'rtacha davomiyligi 10 yildan kam bo'lmas edi: 2,0-2,5 yil loyihaoldi ishlar va loyihalashtirish; 5-8 yil qurilish va 3,0 - 2,5 yil faoliyatga tushirish va to'liq loyihaviy quvvatni o'zlashtirish. Yaratilgan sanoat ishlab chiqarishining me'yoriy ekspluatatsion fazasi o'rtacha 25 yil davom etar edi, me'yordan yuqorisi esa yana 10-15 yil. AQShda shu kabi to'liq investision siklning davomiyligi o'z ichiga quyidagilarni oladi: 3 yil - qurilish, 7 yil - ekspluatatsiya, qoplanish muddati birinchi uch yil (1-jadval).

1- jadval. Na'munaviy tipdagi sanoat binolarini yaratishdagi investision davrning davomiyligi (bir qavatli binolar/xafta)².

Davrning bosqichi	AQSh	Germaniya	Fransiya	Buyuk Britaniya
Loyihaoldi asoslash, qarorni qabul qilish va qurilishga ruxsat olish.	4,5	12	16	26
Arxitektura-qurilish chizmalarini tayyorlash	6	12	10	20
Ishlar turlari va moddiy resurslarning xususiyatlari bo'yicha qurilish uchun xarajatlar smetasini tayyorlash	6,5	17	10	11
Qurilish	23	29	30	57
Fazalarni birlashtirmasa, investision davr	40	70	66	114
Investision davrning haqiqiy davomiyligi	33	56	56	96
Birlashtirish koeffitsienti, %	17,5	20,0	15,2	15,6

1 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил 28 январдаги "2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида"ги ПФ-60-сонли фармони

2 Тадқиқотлар асосида муаллиф томонидан ишлаб чиқилди

Qurilish tarmog'ida investisiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari turli mamlakatlarda turlicha ishlab chiqilgan va amalga oshirilgan (2-jadval).

2- jadval. Xorijiy davlatlarda qurilish tarmog'ida investisiyalarni boshqarish tajribalari.

Davlatlar	Tajribalari
AQSH	QShda qurilish tarmog'iga investisiyalarni boshqarishda davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik (PPP – Public-Private Partnership) keng qo'llaniladi. Shuningdek, ipoteka bozori, qurilish korxonalarini subsidiyalash, soliq imtiyozlari kabi mexanizmlardan foydalaniladi. Davlat infratuzilma loyihalariga katta ahamiyat beradi va bu orqali qurilish tarmog'ini rivojlantirishga turtki beradi. Bundan tashqari, AQSh qurilish bozorida investisiya fonlari va loyiha boshqaruv korxonalari katta rol o'ynaydi. Keng ko'lamli infratuzilma loyihalari realizatsiya qilinishi uchun xususiy sektor va davlatning qo'shma mablag'lari jalb qilinadi.
Evropa Ittifoqi	Evropa davlatlarida qurilish investisiyalarini boshqarishda ekologiya va barqarorlik masalalariga katta e'tibor qaratiladi. Masalan, Germaniyada «yashil texnologiyalar» asosidagi qurilish loyihalariga investisiyalarni jalb qilish keng tarqalgan. Davlat va Evropa Ittifoqi fondi tomonidan qurilish korxonalariga moliyaviy ko'maklar va uzoq muddatli kreditlar ajratiladi. Fransiya va Niderlandiyada esa qurilishda energiya tejankor texnologiyalar qo'llaniladi. Davlat tomonidan qurilish korxonalariga grantlar taqdim etiladi hamda ekologik me'yorlarga javob beradigan loyihalar ustuvorlik bilan qo'llab-quvvatlanadi.
Xitoy	Xitoyda qurilish tarmog'iga investisiyalarni boshqarishda davlatning tartibga solish siyosati muhim o'rin tutadi. Xususiy sektorga nisbatan davlat tomonidan kredit va subsidiyalar ajratilishi, zamonaviy texnologiyalar va innovatsiyalarni keng joriy etish hisobiga qurilish korxonalariga yordam beriladi. Infratuzilmani rivojlantirish uchun «Bir kamar – bir yo'l» tashabbusi doirasida xalqaro hamkorlik keng yo'lga qo'yilgan. Bundan tashqari, Xitoy qurilish tarmog'ida davlat kafolatlari va mulkiy bozorning tartibga solish mexanizmlaridan samarali foydalanadi. Yangi shaharlarni qurish va infratuzilmani modernizatsiya qilish maqsadida davlat va xususiy sektor o'rtasida uzviy hamkorlik amalga oshiriladi.
Yaponiya tajribasi	Yaponiya qurilishda innovatsiya va resurs samaradorligiga yo'naltirilgan investisiya boshqaruvini qo'llaydi. «Lean Construction» usuli bilan resurs tejash va sifatli qurilishni ta'minlashga erishiladi. Shuningdek, davlat tomonidan xususiy sektorga infratuzilma loyihalarida moliyaviy yordam ko'rsatiladi. Yaponiyada qurilish tarmog'ida texnologiyalardan samarali foydalanish uchun davlat tomonidan investisiya siyosatlarini ishlab chiqilgan. Yaponiya banklari qurilish loyihalarini moliyalashtirish uchun maxsus kredit dasturlarini taklif etadi.

Har bir davlatning iqtisodiy sharoitlari va ijtimoiy-siyosiy holatiga mos ravishda investisiyalarni jalb qilish va ularni samarali boshqarish usullari o'rganilgan. Xorijdagi tajribalar asosan quyidagi omillarga bog'liq bo'ladi:

1. Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash va stimullashtirish. Qurilish tarmog'ida davlatning rolini inobatga olish muhim. Masalan, AQSh va Germaniya kabi rivojlangan mamlakatlarda davlat qurilish va infratuzilmani rivojlantirish uchun har yili katta miqdordagi investisiyalarni jalb qiladi. Bu mamlakatlarda davlat tomonidan qurilish tarmog'ini qo'llab-quvvatlash uchun soliq imtiyozlari va grantlar taqdim etiladi. Bu usul investorlarni jalb qilish va ularga katta miqdordagi kapitalni kiritishga yordam beradi.

Davlatning qurilish tarmog'idagi qo'llab-quvvatlash usullaridan biri soliq imtiyozlari va grantlarni taqdim etishdir. AQSh va Germaniyada davlat qurilish loyihalarini uchun soliq imtiyozlari va grantlar orqali investisiyalarni jalb qilishga qaratilgan maxsus dasturlarni ishlab chiqadi. Masalan, AQShda federol hukumat ba'zi qurilish loyihalarini qo'llab-quvvatlash uchun soliq imtiyozlari, grantlar va moliyaviy subsidiyalar taklif qiladi. Bu mablag'lar, eng avvalo, ekologik barqaror qurilish, energiya samaradorligi va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishga yo'naltirilgan loyihalar uchun ajratiladi.

Germaniyada esa davlat tomonidan davlat qarzi, hamkorlikdagi loyihalar va grantlar orqali qurilish loyihalarini moliyalashtirish amalga oshiriladi. Hukumatning bu turdagi qo'llab-quvvatlashi, qurilish tarmog'idagi xususiy investorlarni jalb qilishga yordam beradi. Davlatning yo'nalishlaridagi dasturlar, shaxsiy investisiyalar bilan birga, yuqori rentabellik va uzoq muddatli rivojlanish uchun imkoniyatlar yaratadi.

Davlat tomonidan bunday stimullashtirish nafaqat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga katta hissa qo'shish, balki infrastrukturaning sifatini oshirishga ham yordam beradi. Shuningdek, davlatning qo'llab-quvvatlashi xususiy sektorni rag'batlantiradi va ularning moliyaviy resurslarini samarali ishlatishga imkon yaratadi.

Bu usullar olingan iqtisodiy natijalarga ko'ra, mamlakatlarda qurilish tarmog'ining o'sishini va rivojlanishini rag'batlantirishda samarali bo'ladi. Davlat tomonidan qurilish tarmog'ini qo'llab-quvvatlashning turli shakllari qurilish loyihalariga yuqori darajadagi ishonch va sarmoya kiritishga yordam beradi.

2. Xorijiy investisiyalarni jalb qilish. Jahon amaliyotida qurilish tarmog'ida xorijiy investisyalardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Xorijiy sarmoyalar, ayniqsa, rivojlanayotgan davlatlarda iqtisodiy o'sish va

qurilish tarmog'ini rivojlantirishga katta hissa qo'shadi. Bu investisiyalar qurilish, infratuzilma va turizm sohasida jadal rivojlanishga olib kelishi mumkin. Xorijiy sarmoyalarni jalb qilishning o'ziga xos xususiyatlari va afzalliklari bor. Ular, bir tomondan, iqtisodiyotni rivojlantirishga yordam beradi, ikkinchidan, yangi texnologiyalarni olib kelishga va mahalliy bozorlar uchun yangi imkoniyatlar yaratishga sabab bo'ladi.

Misol uchun, Singapurda xorijiy sarmoyalar qurilish va turizm sohasini rivojlantirishda keng foydalanilgan. Singapur, mamlakat sifatida, xorijiy investorlar uchun qulay ishbilarmon muhiti va investisiyalarning samarali boshqarilishini ta'minlashga katta e'tibor qaratadi. Davlatning siyosati va moliyaviy imkoniyatlari orqali, Singapur qurilish va turizm sohasini rivojlantirish uchun xorijiy investisiyalarni jalb qilgan. Xorijiy investorlar uchun qulay soliq imtiyozlari, engillashtirilgan ruxsatnoma jarayonlari va moliyaviy subsidiyalar talab qilinadi.

Singapurda davlat xorijiy investorlar uchun huquqiy ramkani yaratib, investisiyalarning muammolarsiz va samarali boshqarilishini ta'minlaydi. Shu bilan birga, davlat o'zining asosiy infratuzilmasini rivojlantirish va yangilash uchun xorijiy kapitalni jalb qiladi. Singapurning bu sohadagi siyosati, muayyan loyihalarga yo'naltirilgan investisiyalarni muvaffaqiyatli jalb qilish va ularni moliyalashtirish uchun katta imkoniyatlarni yaratadi. Bu esa, o'z navbatida, mahalliy iqtisodiyotning o'sishini va turizm sektoridagi rivojlanishni ta'minlaydi.

Xorijiy sarmoyalar jalb qilish mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi uchun asosiy omillardan biri bo'lib, ular nafaqat qurilish tarmog'ida, balki turizm va infrastruktura loyihalarida ham muhim rol o'ynaydi. Bu usul mamlakatda yangi ish o'rinlari yaratish, texnologiyalar va mutaxassislar bo'yicha malakalarni oshirishga yordam beradi. Shuningdek, xorijiy sarmoyalar aholining turmush darajasini oshirish va mamlakatni jahon bozorida raqobatbardoshligini kuchaytirishga yordam beradi.

3. Moliyaviy innovasiyalar. Xususiy va davlat hamkorligi (Public-Private Partnership, PPP) iqtisodiy rivojlanishni ta'minlashda va qurilish tarmog'ida samaradorlikni oshirishda muhim mexanizm hisoblanadi. Bu model davlat va xususiy sektorning resurslari va imkoniyatlarini birlashtirib, jamoat infratuzilmasini rivojlantirish va yirik loyihalarni amalga oshirishga xizmat qiladi. Singapur va Britaniyaning muvaffaqiyatli tajribasini inobatga olgan holda, O'zbekistonda ham PPP modeli orqali qurilish loyihalarini moliyalashtirish va amalga oshirish samaradorligini oshirish mumkin.

Singapur tajribasi: Singapurda xususiy va davlat hamkorligi qurilish tarmog'ida keng qo'llaniladi. Davlat yirik infratuzilma loyihalarini amalga oshirish uchun xususiy investorlarni jalb qiladi va ularga qulay shart-sharoitlar yaratadi. Masalan, transport infratuzilmasi va ijtimoiy inshootlar qurilishi uchun xususiy sektor bilan hamkorlik yo'lga qo'yiladi. Davlat, o'z navbatida, huquqiy kafolatlar va moliyaviy yordam taklif qilsa, xususiy sektor resurslar va innovasion texnologiyalar bilan ta'minlaydi. Bunday hamkorlik tufayli, Singapur infratuzilmasi yuqori sifatga erishdi va investisiyalarning samarali boshqarilishini ta'minladi.

Britaniya tajribasi: Britaniyada PPP modeli «Private Finance Initiative» (PFI) orqali amalga oshiriladi. Bu model davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikda infratuzilma ob'ektlarini yaratish va boshqarishni nazarda tutadi. Xususiy sektor ob'ektlarni qurish, moliyalashtirish va ba'zi hollarda boshqarish uchun mas'ul bo'ladi, davlat esa xizmatlarni kafolatlangan ravishda ta'minlaydi. Bu usul Britaniyada jamoat ob'ektlarining sifatini yaxshilash va davlat byudjetini tejashda katta yutuqlarga olib keldi.

4. Investisiyalarning barqarorligini ta'minlash. Qurilish tarmog'ida investisiyalarning barqarorligini ta'minlash iqtisodiy rivojlanishning muhim sharti hisoblanadi. Buni amalga oshirish uchun uzoq muddatli strategik rejalar ishlab chiqish, ekologik va ijtimoiy jihatlarini hisobga olish, shuningdek, zamonaviy investisiya siyosatini joriy etish talab etiladi. Kanada va Yaponiyaning muvaffaqiyatli tajribasi bu sohadagi amaliy echimlarni o'rganish va ularni qo'llash uchun yaxshi namuna bo'lib xizmat qiladi.

Kanada tajribasi. Kanadada qurilish tarmog'ida investisiyalarning barqarorligini ta'minlash uchun ekologik barqarorlik konsepsiyasiga alohida e'tibor qaratilgan. Mamlakat qurilish loyihalarini amalga oshirishda tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, chiqindilarni kamaytirish va energiya tejovchi texnologiyalarni joriy qilishni afzal ko'radi. Kanadada qurilish korxonalari uchun quyidagi mexanizmlar joriy etilgan:

1. Ekologik standartlar va talablar: Loyihalar ekologik me'yorlarga javob berishi shart. Bu qurilish tarmog'idagi sarmoyalarning barqarorligini ta'minlaydi.

2. Davlat subsidiyalari va imtiyozlari: Davlat ekologik jihatdan barqaror loyihalarni qo'llab-quvvatlash uchun moliyaviy yordam ko'rsatadi.

3. Ijtimoiy foydali investisiyalar: Ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarda, masalan, ijtimoiy uy-joy qurilishida davlat va xususiy sektor hamkorligi keng qo'llaniladi.

Yaponiya tajribasi. Yaponiyada qurilish loyihalarini amalga oshirishda ijtimoiy mas'uliyat va ekologik barqarorlik prinsiplari asosiy o'rin egallaydi. Mamlakatda uzoq muddatli strategik rejalar ishlab chiqilib, ular quyidagi yo'nalishlarni qamrab oladi:

1. Ekologiyaga e'tibor: Qurilish loyihalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish va energiya samaradorligini oshirish texnologiyalari joriy etiladi.

2. Ijtimoiy jihatlarini hisobga olish: Loyihalar aholi turmush darajasini yaxshilash va ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirishga qaratilgan.

3. Innovasion texnologiyalar: Yaponiya qurilish tarmog'ida innovasiyalarni joriy etish orqali investisiyalarning samaradorligini oshirishga erishgan. Bunda «aqli» binolar qurilishi va resurslarni tejash texnologiyalari katta ahamiyatga ega.

O'zbekistonda xususiy va davlat hamkorligini rivojlantirish qurilish tarmog'ida quyidagi afzalliklarni ta'minlashi mumkin:

1. Moliyaviy resurslarni jalb qilish: Davlat byudjetiga orttiqcha yuklamasiz yirik loyihalarni moliyalashtirish imkoniyati paydo bo'ladi.

2. *Innovasiyalarni kiritish: Xususiy sektor yangi texnologiyalar va ilg'or boshqaruv usullarini joriy etish orqali qurilish sifatini oshiradi.*

3. *Iqtisodiy samaradorlik: Har ikki sektorning imkoniyatlarini birlashtirish orqali loyihalarni o'z vaqtida va sifatli amalga oshirish ta'minlanadi.*

4. *Qulay huquqiy muhit yaratish: Xususiy sektorni jalb qilish uchun soliq imtiyozlari va huquqiy kafolatlar tizimi joriy etilishi zarur.*

O'zbekistonda PPP modelini joriy etish, ayniqsa, transport infratuzilmasi, uy-joy qurilishi, turizm va ijtimoiy ob'ektlar rivojlanishida katta imkoniyatlar yaratadi. Bunday hamkorlik nafaqat iqtisodiy rivojlanishga hissa qo'shadi, balki xususiy investorlar uchun ishonchli va samarali muhit shakllantiradi.

MDH va xorijiy davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, ob'ektlarni barpo etishda eng yuqori samaradorlikka loyiha-qurilish birlashmalari faoliyati orqali erishish mumkin. Bu birlashmalarning asosiy ustunligi shundaki, ular yagona tashkilot tarkibida ham loyiha boshqaruvini, ham qurilish jarayonini birgalikda olib borish imkonini beradi. Bunday yondashuv loyihalashtirish hujjatlarini tayyorlash va qurilish ishlarini parallel ravishda amalga oshirishni nazarda tutadi, bu esa investision loyihalarni jadalroq bajarishga olib keladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Korxonalar darajasidagi investision faoliyatning o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda, investision faoliyatni boshqarish quyidagi tamoyillarga asoslanishi lozim.

1. Investision strategiyaning korxonaning uzoq muddatli va joriy maqsadlariga muvofiqligi, investision faoliyatni uzoq muddatli va o'rta muddatli rejalashtirishning uzlyuksizligini ta'minlash. Ushbu tamoyilning amalga oshirilishi korxonaning rivojlanish yo'nalishlari o'rtasidagi muvofiqlikni belgilaydi, maqsadlar o'rtasidagi ziddiyatlarni bartaraf etadi va korxonaning umumiy samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

2. Korxonaning investision faoliyati uning moliyaviy va investision resurslariga mos bo'lishi, shuningdek, korxonaning moliyaviy barqarorligini va balans likvidligini ta'minlashi zarur. Ushbu tamoyil tanlanadigan investisiya ob'ektlarini ularni ta'minlash imkoniyatlari bilan cheklashni anglatadi.

3. Investisiyalarning rentabelligi va xavfi o'rtasidagi muvozanatni optimallashtirish, jiddiy moliyaviy yo'qotishlar va zararlarni oldini olish maqsadida. Ushbu tamoyil, korxonaning investisiya strategiyasiga muvofiq, rentabellik va xavf o'rtasidagi muvozanatni saqlashni anglatadi. Buni amalga oshirish uchun investisiya portfelini optimallashtirish va investisiya ob'ektlarini diversifikatsiya qilish jarayoni o'tkaziladi.

4. Investisiyalarning rentabelligi va likvidligini optimallashtirish. Ushbu tamoyilni amalga oshirish, korxonaning moliyaviy barqarorligi va to'lov qobiliyatini ta'minlash uchun rentabellik va likvidlik o'rtasidagi belgilangan proporsiyalarni saqlashni anglatadi.

5. Investisiya portfelini boshqarish imkoniyatini ta'minlash, ya'ni korxonaning investisiyalar holatini (rentabellik, xavf, likvidlik va boshqalar) kuzatish imkoniyatlariga mos ravishda investisiyalar soni va murakkabligini cheklash va portfelni o'z vaqtida diversifikatsiya qilish. Ushbu tamoyilni amalga oshirish, investisiya ob'ektlarini kadrlar salohiyati va mablag'larni tezkor qayta investisiya qilish imkoniyatlariga mos ravishda ta'minlashni anglatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Appeal of the president of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev to the Supreme Assembly 2020yil 24 January.
2. Discussion of the introduction of a new step-by-step system for attracting foreign investment at the video projector meeting held on January 8, 2019, chaired by the president of our country.
3. K.I. Ortikbaevich. Attraction investment projects to the construction industry and improving their efficiency. 2021. SAARJ Journal on Banking & Insurance Research 10 (1), 47-53
4. N Yusupdzhanova, I Karimov. Investment projects in the field of construction materials production..2020. Theoretical & Applied Science, 18-21
5. Inomjon Ortikbaevich Karimov. The role and importance of the time factor in determining the effectiveness of Investment Management in construction enterprises. Journal of interdisciplinary innovation and scientific research in Uzbekistan. 2 issue. 2023/11/21
6. Karimov Inomjon Ortikbayevich. Factors affecting the effectiveness of investment management. Synergy: Cross-Disciplinary Journal of Digital Investigation (2995-4827). Vol. 2 No. 4 (2024)

7. Иномжон Ортикбаевич Каримов, Курилиш корхоналарида инвестицион лойиҳалар самарадорлигига таъсир этувчи омиллар. Journal of new century innovations. 2023/3/24
8. Karimov, Inomjon, and Gulandon Orifqulova. "IPOTEKA KREDITINI TASHKIL ETISHNING ILG 'OR XORIJIY TAJRIBALARI." SAMBHRAM XABARNOMASI 1.1 (2024): 432-435.
9. Каримов И. О. ҚУРИЛИШ ТАШКИЛОТЛАРИДА ИНВЕСТИЦИЯ ЛОЙИҲАЛАР САМАРАДОРЛИГИНИ БАҲОЛАШ УСУЛЛАРИ // "UCHINCHI RENESSANS: ILM-FAN VA TA'LIM TARAQQIYOTI ISTIQBOLLARI" mavzusidagi № 1-sonli ko'p tarmoqli, ilmiy onlayn konferensiya (2-qism).
10. Джабриев А. Н., Каримов И. О. Некоторые аспекты залогового кредитования в Республике Узбекистан. – 2019.
11. Giyosov, I. K., & Karimov, I. O. TARGETED AND EFFECTIVE USE OF INVESTMENT IN CONSTRUCTION INDUSTRY.
12. www.stat.uz - Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси сайти;

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>